Weststraat 2

Oudenburg, West-Vlaanderen

2025G80

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Aaron Willaert

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2025

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL 1

INLEIDING 2

1. BUREAUONDERZOEK [BO] 3

1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE 3

1.1.1 Administratieve gegevens 3

1.1.2 De onderzoeksopdracht 5

1.1.3 Het projectgebied 6

1.2 ASSESSMENT 9

1.2.1 Landschappelijk kader 9

1.2.2 Historisch kader 14

1.2.3 Archeologisch kader 22

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK 26

BIBLIOGRAFIE i

BIJLAGE ii

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de verbouwing van een halfopen eengezinswoning naar meergezinswoning, de bouw van een handelsruimte, de bouw van 2 carports en het aanleggen van verharding in Oudenburg, provincie West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 883 m², over het volledige plangebied zijn bodemingrepen voorzien.

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het projectgebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Het plangebied situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 100 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 300 m² bedraagt.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. BUREAUONDERZOEK [BO]

1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2025G80	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
BOUNDING GEOMETRY	X_1: 54517	Y_1: 208944
	X_2: 54636	Y_2: 209029
KADASTER	Oudenburg, Afdeling 1, Sectie B, nr. 712h3 Figuur 1	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 2	
OPZET INITIATIEFNEMER	Figuur 4	

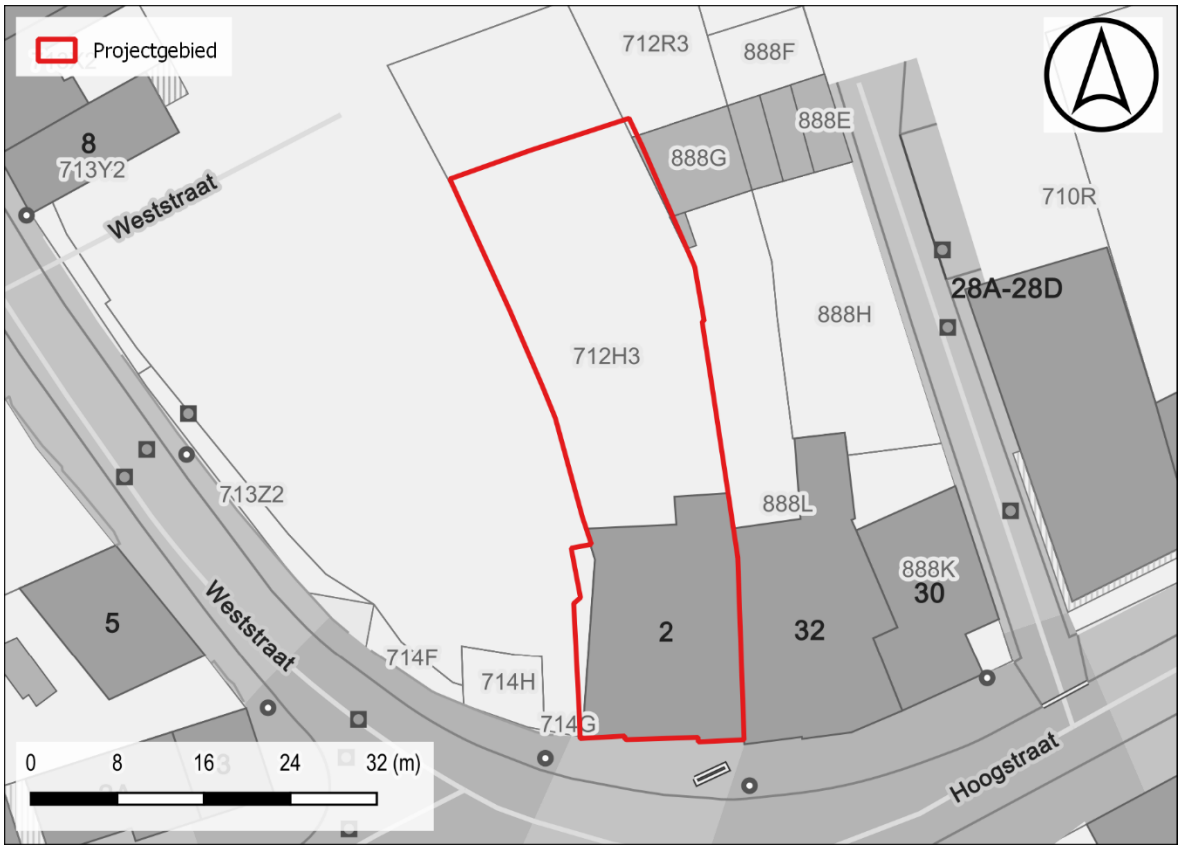

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

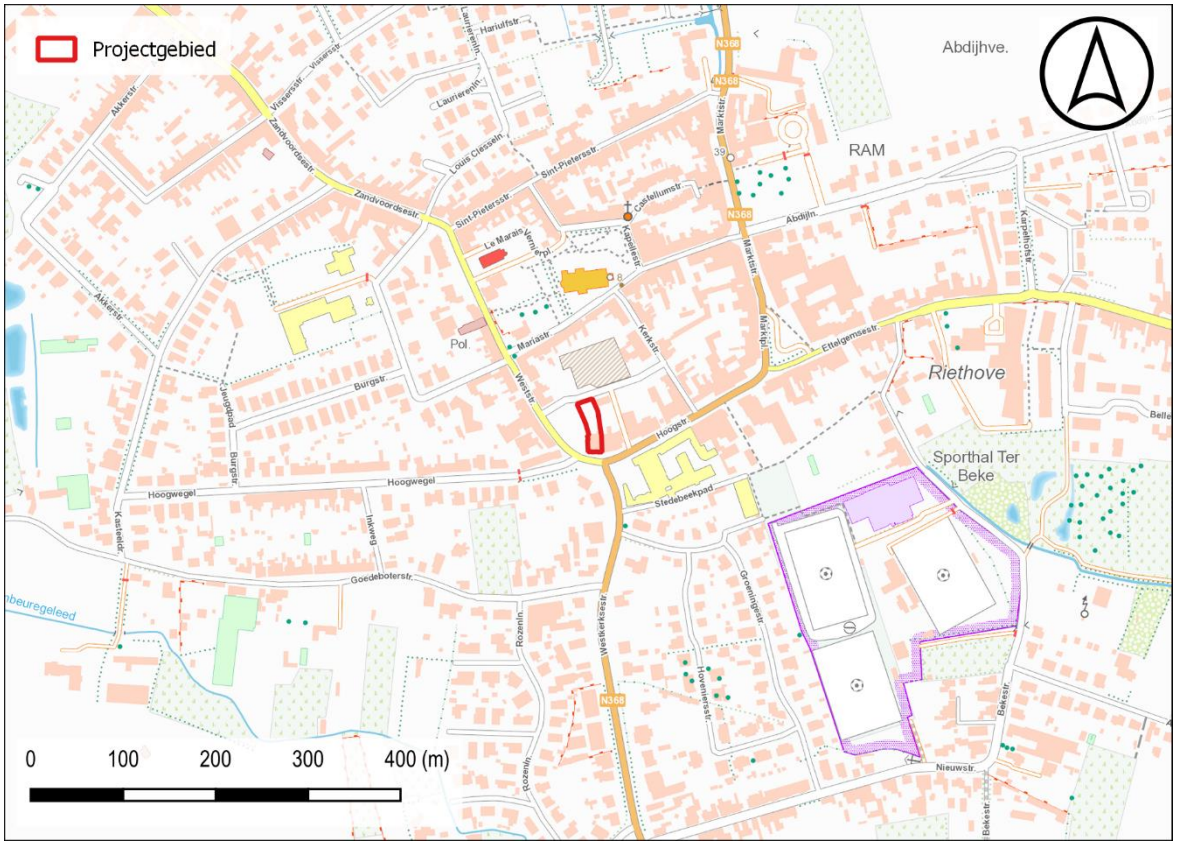

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)

1.1.2 De onderzoeksopdracht

1.1.2.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

"Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek." – CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Wat is de trefkans op intact bewaarde archeologische aanwijzingen?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

1.1.2.2 *Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO*

RUBEN WILLAERT NV werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van Ruben Willaert NV. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. Hierin werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op geopunt.be, dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be, cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI][1]. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

[1] De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder dezelfde noemer verzamelen we alle opgestelde archeologienota's vanaf 2015.

1.1.3 Het projectgebied

1.1.3.1 *Archeologische voorkennis*

Binnen de grenzen van het projectgebied vond in het verleden nog geen archeologisch (voor)onderzoek plaats.

1.1.3.2 *Ruimtelijke situering*

Het projectgebied is gelegen in Oudenburg, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied grenst ten zuiden aan de Weststraat, aansluitend ten westen en noorden situeert zich een winkel met parking. De dorpskern ligt verder ten noorden.

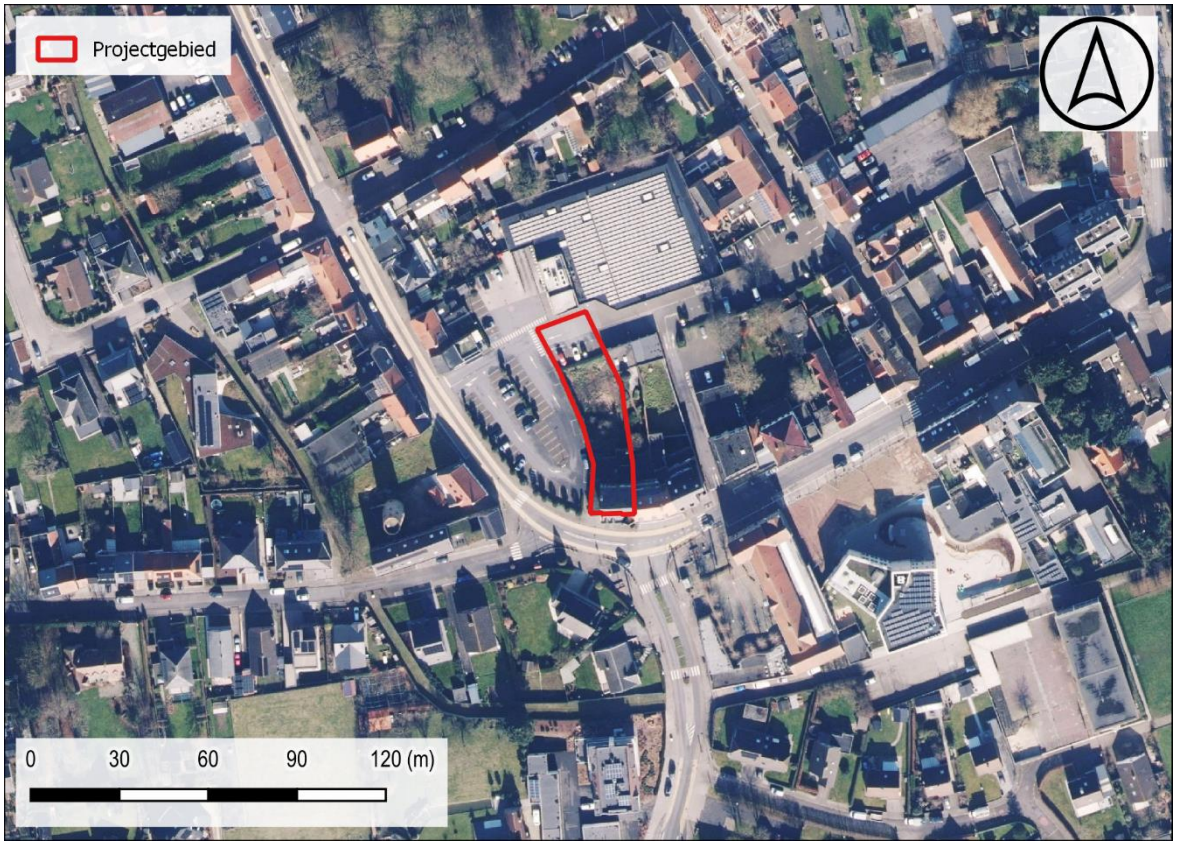

Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.1.3.3 *Geplande bodemingrepen*

De initiatiefnemer plant de verbouwing van een halfopen eengezinswoning naar meergezinswoning, de bouw van een handelsruimte, de bouw van 2 carports en het aanleggen van verharding in Oudenburg, provincie West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 883 m², over het volledige plangebied zijn bodemingrepen voorzien. Op heden is het zuidelijk deel van het projectgebied bebouwd. De noordelijke strook is in verhard en ingericht als parking. Centraal situeert zich een tuin met zeer dense vegetatie.

De bestaande woning aan de zijde van de Weststraat zal verbouwd worden. Hierbij wordt een nieuwe vloer aangelegd. De bodemingreep zal max. 40 cm-mv bedragen.

Op heden zit er een duidelijk hoogteverschil op het terrein. Het noordelijk terreindeel situeert zich thans op een hoogteligging van ca. 5.7 tot 5.8 + m TAW, het zuidelijk terreindeel situeert zich op een hoogteligging van ca. 6.54 + m TAW. Het nieuwe vloerpas van het project zal op 7 + m TAW liggen wat betekent dat het zuidelijk terreindeel zal opgehoogd worden.

Aan de noordelijke grens wordt een **nieuwe handelsruimte** voorzien van ca. 135 m². Deze handelsruimte wordt gefundeerd door middel van een vloerplaat (ca. 50 cm-nulpas) en sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-nulpas). Het nulpas zal op +7 m TAW liggen wat betekent dat de sleuffunderingen zulle reiken tot een diepte van ca. +6 m TAW.

Tussen de te verbouwen woning en de handelsruimte wordt nieuwe verharding en tuinzone ingericht, alsook enkele carports en een fietsenstalling. De carports en fietsenstalling worden geplaatst bovenop de nieuwe verharding. Voor deze werken zal het terrein opgehoogd worden tot een niveau van 6.8 + m TAW, wat een ophoging impliceert van ca. 1 meter. Beide wadi's zullen een diepte hebben van ca. 60 cm en reiken dus niet dieper dan deze ophoging.

Centraal worden wel **2 nieuwe waterputten** gerealiseerd. In een zone van ca. 20 m² dient hier uitgegaan te worden van een bodemingreep van ca. 2 m-nulpas, dus tot een diepte van ca. 4.8 + m TAW. De aangrenzende riolering wordt aangelegd middels een sleuf van 50 cm breed en 70 cm diep, dit valt binnen de geplande ophoging.

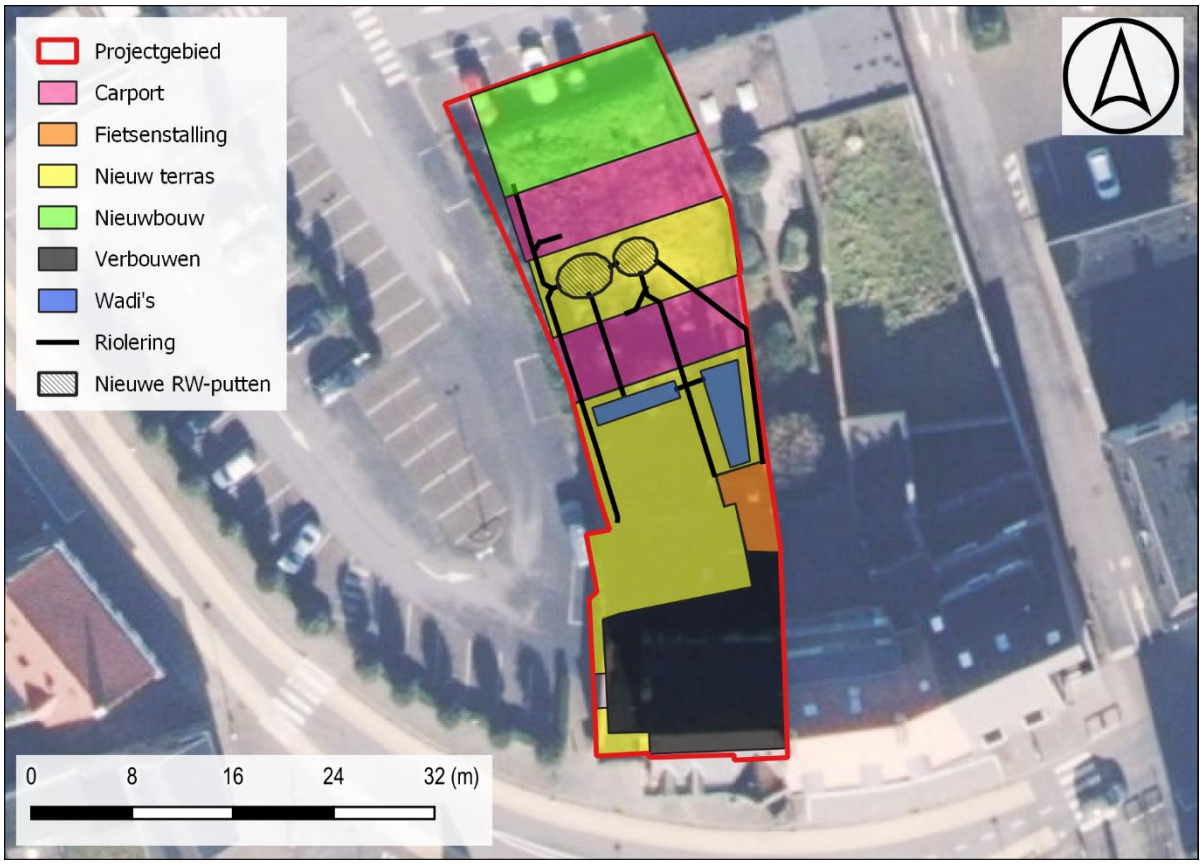

Figuur 4: Synthese geplande werken weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: Geopunt).

1.2 ASSESSMENT

1.2.1 Landschappelijk kader

Het plangebied is gelegen binnen de kustpolders.

Het gehele quartair wordt gekenmerkt door ijstijdperiodes met grote koude en toename van het landijs met daartussen warmere interglacialen. Een laatste koude periode volgt tussen ongeveer 116.000 tot 11.600 jaar geleden. Door de vorming van ijs lag de zeespiegel 120 meter lager dan nu. Rond Brugge ontstond een boomloos open landschap met beperkte vegetatie. Tussen 35.000 en 14.000 v. Chr. heerst zo'n koude in onze gebieden dat er geen sprake is van bewoning. Gedurende het laatglaciaal worden de gebieden weer aantrekkelijk. Tussen ca. 14.000 en 10.000 jaar geleden doen zich een tweetal klimaatsverbeteringen voor waarbij de temperaturen oplopen tot 18°C in de zomer. Het klimaat is echter nog niet standvastig en regelmatig keert de koude terug.

Gedurende deze koudere periode (Dryas) wordt in de regio van Brugge een duinenlandschap gevormd onder invloed van aanhoudende noordwestenwinden. Op deze manier komt de omvangrijke rug van Gistel tot Stekene tot ontwikkeling. De dekzandruggen blokkeren de afwatering vanuit het binnenland waardoor zich in de komvormige depressies stilstaande meren vormen.

Oudenburg situeert zich op een oost-west gerichte landtong, die aansluit op de dekzandrug Gistel-Brugge-Maldegem-Stekene. Deze locatie moet uitermate aantrekkelijk geweest zijn reeds voor de inpoldering van de kustvlakte, als vooruitgeschoven hoger gelegen positie op de rand van de kustvlakte. Ook gedurende de steentijd moet deze locatie een grote aantrekkingskracht uitgeoefend hebben. Het projectgebied situeert zich op een hoogteligging van ca. 5.7 tot 6.3 + m TAW. De noordelijke terreinhelft is duidelijk lager gelegen.

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Egem (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment. Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

De Quartair Geologische Kaart situeert het projectgebied ter hoogte van het Quartair **Type 11.** Dit type bestaat uit een basisafzetting van getijdenafzettingen van het Eemiaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan hellingsafzettingen van het Quartair bevatten en is mogelijks lokaal afwezig.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied geeft de bodemkaart geen informatie weer. Ten zuiden en oosten worden overdekte Pleistocene gronden weergegeven waarbij het sediment divers kan zijn en plaatselijk veen aanwezig kan zijn. Onderzoek wijst er op dat de moederbodem voornamelijk bestaat uit zand. Verder noordwaarts wordt een bodem weergegeven bestaand uit kreekrugafzettingen.

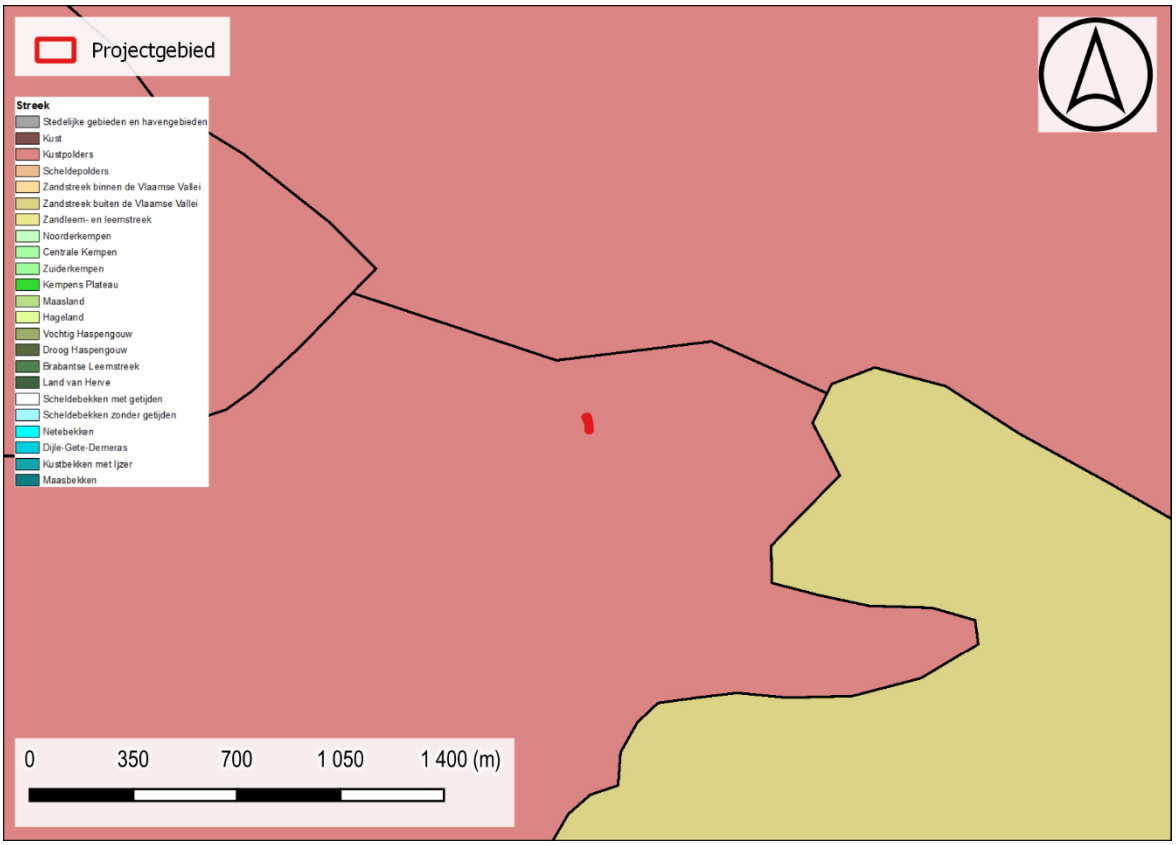

Figuur 5: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

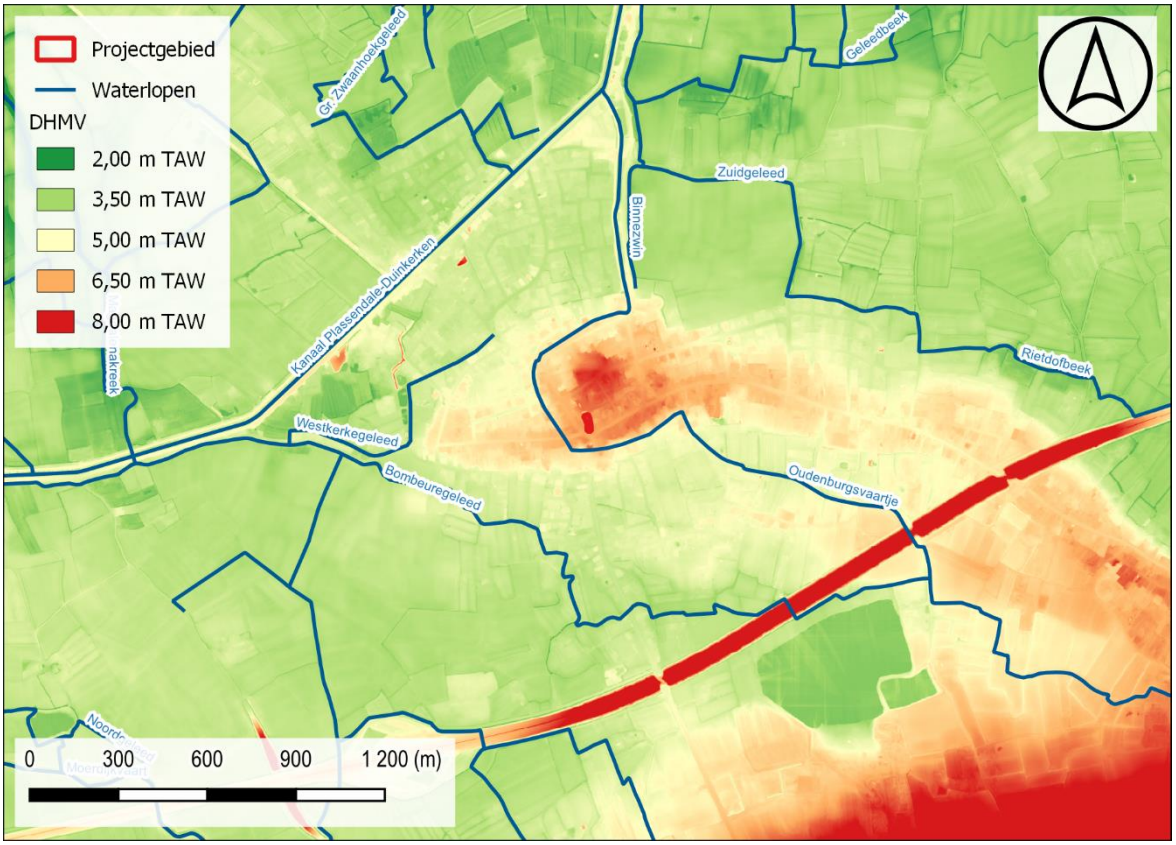

Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

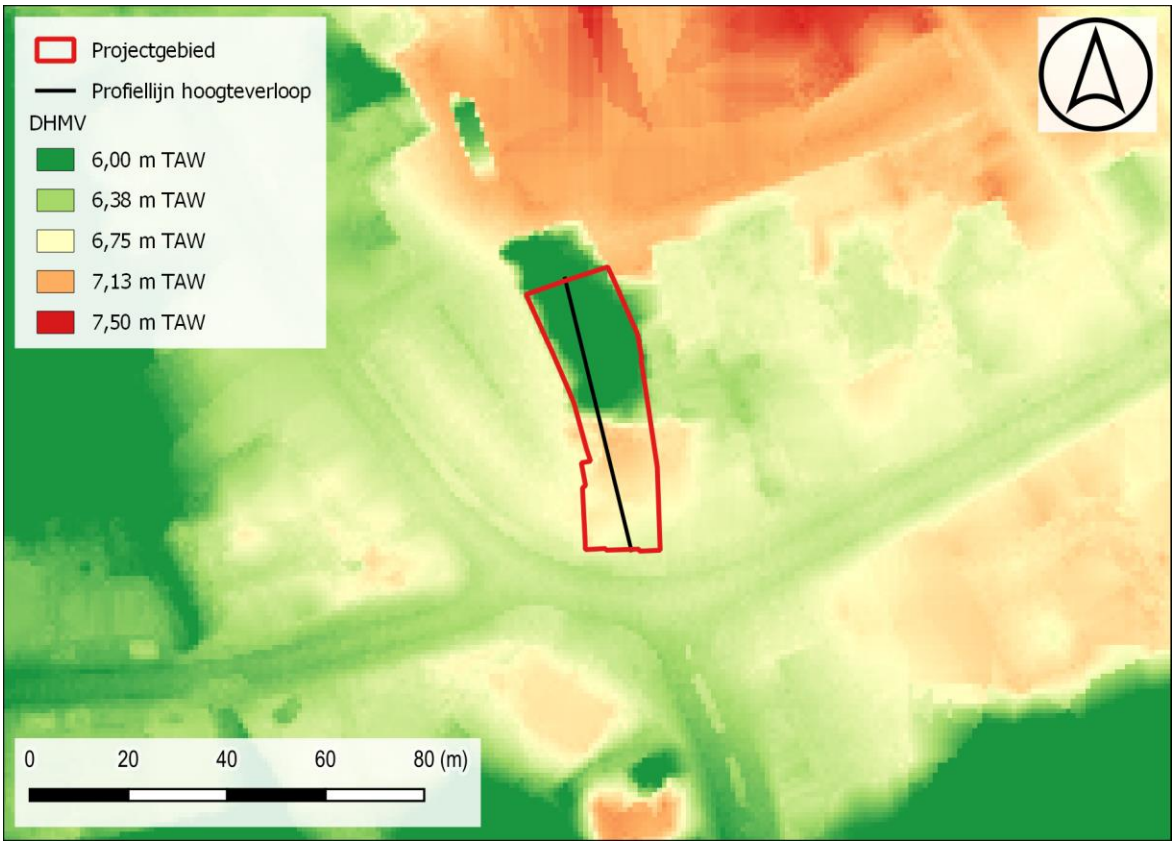

Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

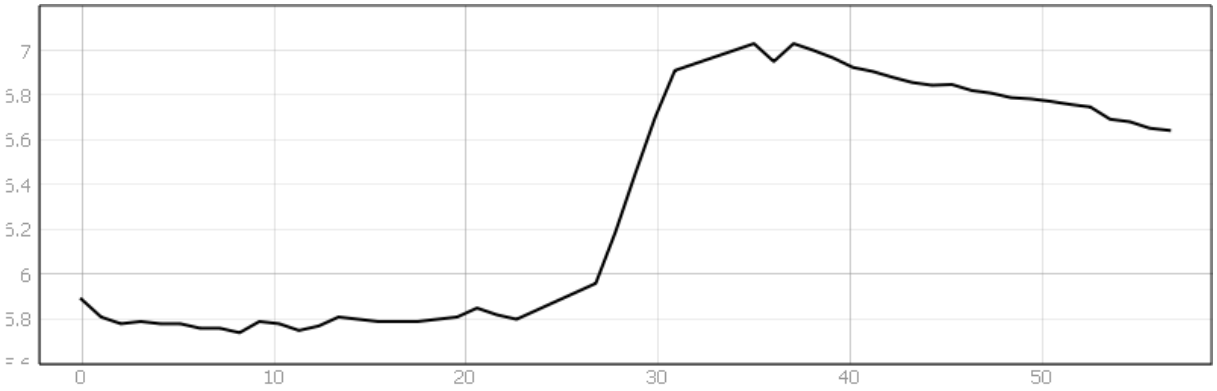

Figuur 8: Hoogteverloop, N-Z.

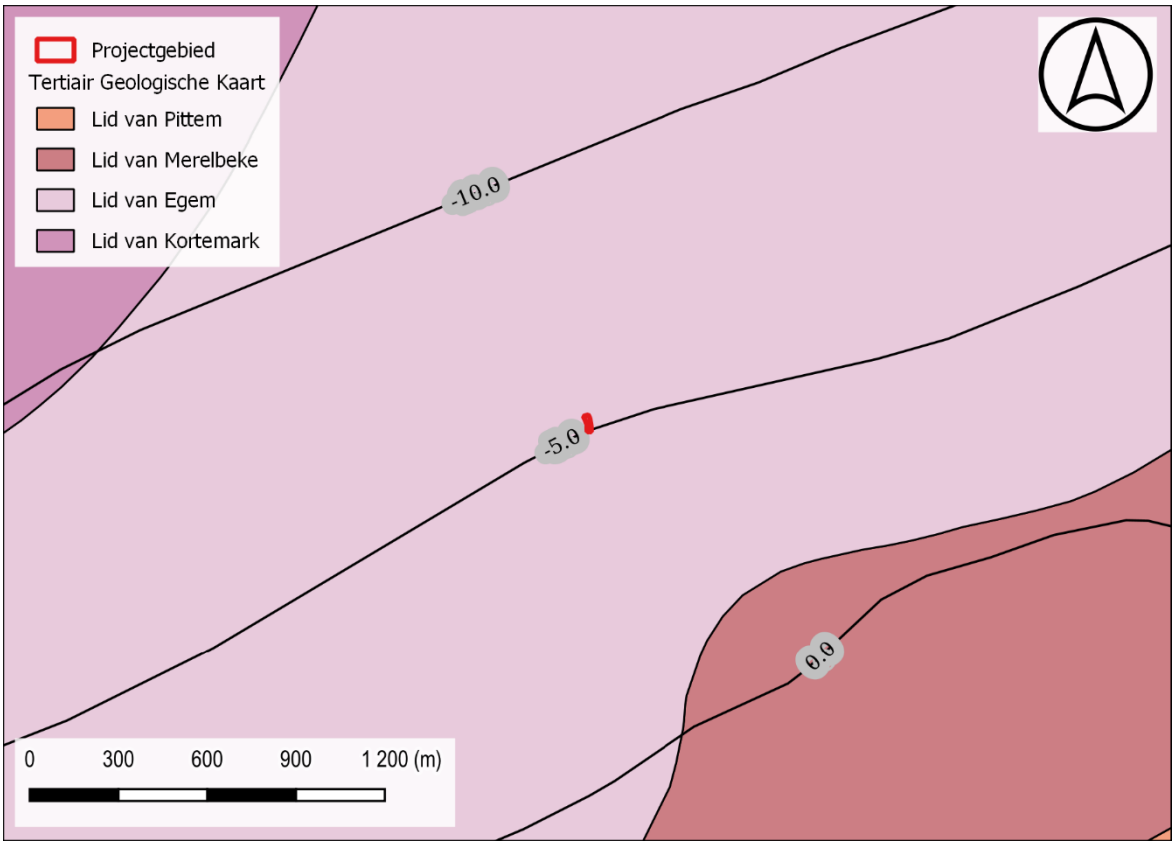

Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)

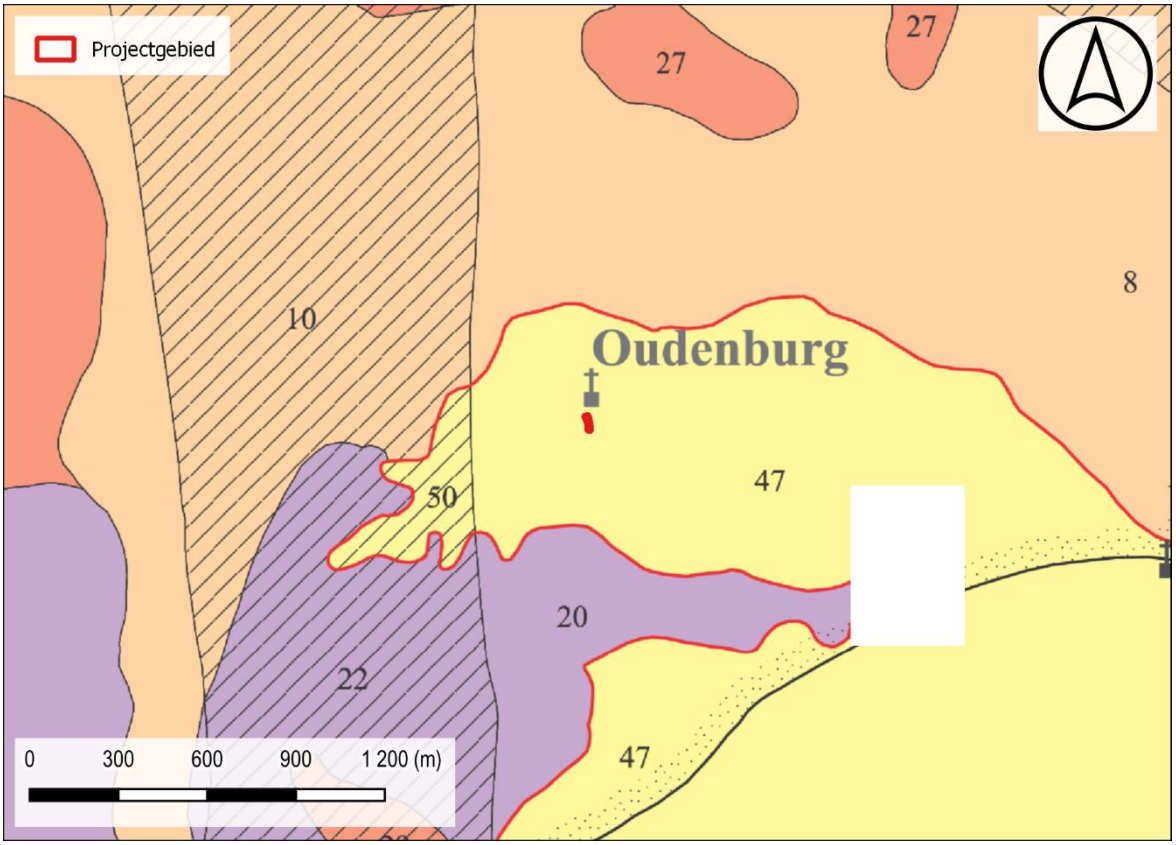

Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart, 1: 50 000 (© DOV).

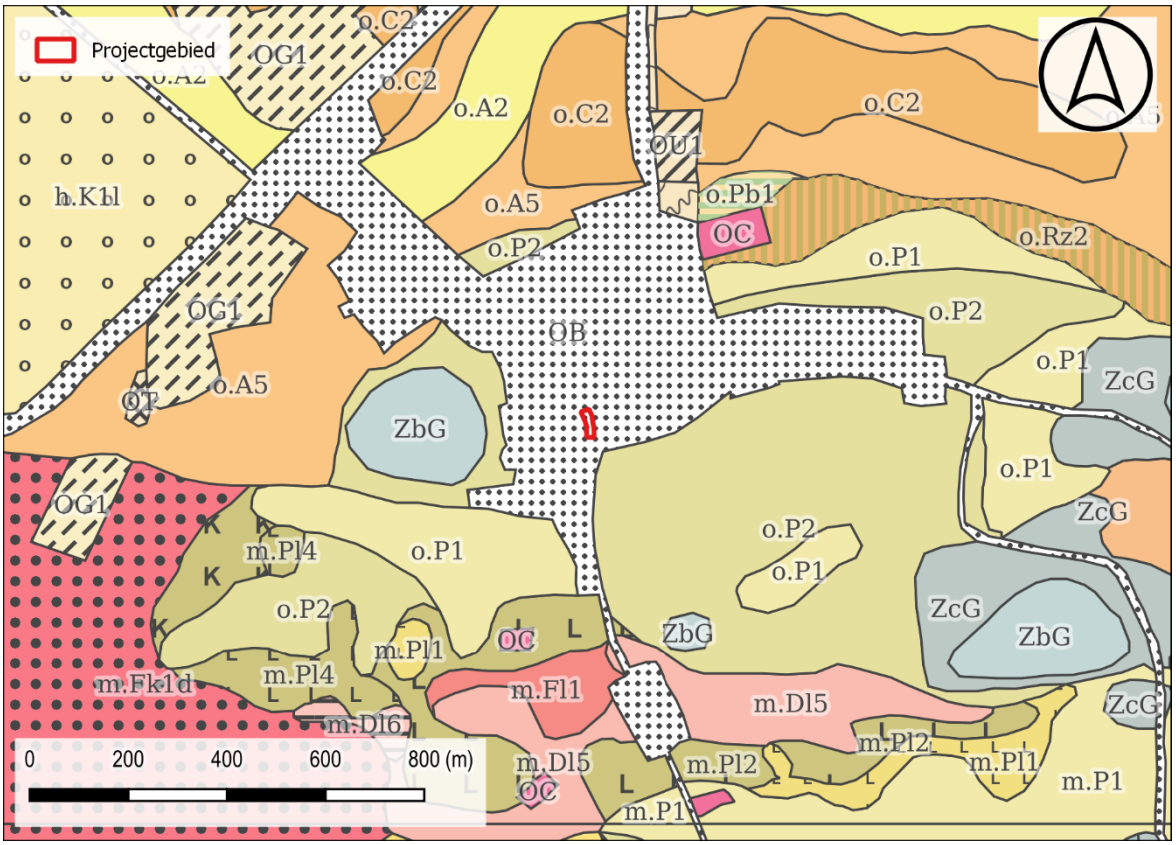

Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt).

1.2.2 Historisch kader

Oudenburg situeert zich op een zandrug die een uitloper is van de omvangrijke dekzandrug Gistel-Brugge-Maldegem-Stekene. Deze dekzandrug kwam tot ontwikkeling omwille van aanhoudende noordwestenwinden gedurende het Dryas.

Vanaf 10.000 v. Chr. vindt er een algemene opwarming plaats, waardoor de ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. De zee dringt de dekzanden binnen en vormt een wadgebied met getijdenwerking op enkele kilometers ten westen van de huidige kustlijn. Gedurende het mesolithicum vestigen jager-verzamelaars zich op de hogere dekzandruggen. Zij voorzien in hun bestaan door jagen, vissen en verzamelen van planten. De overgang tussen de middensteentijd en de nieuwe steentijd betekent een evolutie naar een sedentair bestaan. Wanneer de mens bij het begin van het neolithicum aan landbouw gaat doen zijn vooral de hoger gelegen droge gronden geschikt.

Omstreeks 3500 v. Chr. vertraagt de zeespiegelstijging en evolueert het kustsysteem tot een stabiel systeem dat niet meer landwaarts opschuift. Tegen 1000 v. Chr is de hele kustvlakte tot de dekzandruggen een veenlandschap geworden. Aan de rand van de kustvlakte reikt de dekzandrug waarop later Oudenburg, Gistel en Brugge worden gevestigd, boven dit veenmoeras uit. Nog voor het begin van de jaartelling begint een periode van kusterosie door een combinatie van verschillende factoren. Vooreerst is zandvoorraad opgebruikt door de uitbouw van de kust. Daarnaast maken o.a. menselijke activiteiten zoals turfwinning dat het veen inklinkt, waardoor bepaalde zones lager komen te liggen dan de zeespiegel.[2]

Vanaf de Ijzertijd en de Romeinse periode kan het landschap rond Brugge in twee grote eenheden worden onderverdeeld. Enerzijds de kustvlakte met een getijdengebied met een langzaam landinwaarts schuivende kustlijn, anderzijds de hoger gelegen zandstreek, van de kustvlakte afgescheiden door de dekzandrug Gistel-Stekene. Talrijke vondsten in de kustvlakte doen desalniettemin vermoeden dat het gebied in een redelijke mate toegankelijk was. Op de duinengordels, de hoogste schorren en de goed ontwaterde randen van geulen moet bewoning mogelijk geweest zijn. Het gebied biedt ongetwijfeld mogelijkheden voor ontginning (veen, zout) en exploitatie (akkerbouw, nomadische veeteelt).[3]

In de Romeinse periode is de plaats waar het latere Brugge zal groeien gelen in de noordelijke periferie van de civitas Menapiorum. Deze civitas heeft Cassel als hoofdplaats. Het tracé over Cassel-Velzeke-Tienen-Tongeren is de belangrijkste verbinding gedurende het Hoge Keizerrijk. Vanuit de hoofdplaats van de civitas Menapiorum vertrekken een aantal wegen die het gebied ontsluiten. Een *diverticulum* van de baan Cassel-Doornik vertrekt van het gehucht Steenvoorde en loopt over Poperinge tot Brugge waar ze aansluit bij de Zandstraat. Deze weg verbindt de twee centra waaruit later Oudenburg en Aardenburg zullen ontstaan.[4]

De zandrug waarop Oudenburg is gelokaliseerd, zorgde tijdens de Romeinse periode voor een zeer strategische ligging aan de rand van kustvlakte, gelegen langsheen een *diverticulum*. Vanaf de tweede helft van de 1e eeuw na Chr. kwam hier een burgerlijke

[2] Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. pp. 15-33
[3] Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. pp. 46-47
[4] Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. p.51 (bijdrage Y. Hollevoet)

nederzetting tot ontwikkeling. Vanaf de 2e eeuw na Chr. was het een uitgelezen locatie voor de inrichting van een militaire basis.

Over de vroegmiddeleeuwse geschiedenis van Oudenburg is op heden nog weinig gekend. De eerste vermelding van Oudenburg is als Aldenborg in 868-869, in een cijnsboek van de abdij van Lobbes. De bewoning in de vroege middeleeuwen zal zich hoogstwaarschijnlijk vooral binnen de muren van het castellum hebben afgespeeld. Volgens Y. Hollevoet fungeerde Oudenburg tijdens de Merovingische periode (6de-8ste eeuw) misschien als machtscentrum van de lokale elite. In aansluiting op de hypothese van Oudenburg als lokaal machtscentrum, pleit hij voor de identificatie als hoofdplaats van de pagus Flandrensis. In de loop van de 9de eeuw zou Oudenburg die rol verliezen ten voordele van Brugge. Of Oudenburg een onderdeel vormde van de kustverdediging tegen de Noormannen is vooralsnog een open vraag.

Vanaf ongeveer het midden van de 9e eeuw tot het midden van de 11e eeuw lijkt Oudenburg een tijdelijke neergang gekend te hebben. Vanaf de 9e eeuw werd het castellum in fasen geslecht. In het midden van de 11e eeuw kende Oudenburg een periode van relatief herstel. Cruciaal voor Oudenburg was de stichting in de tweede helft van de 11de eeuw van de Sint-Pietersabdij. De stichting van de abdij wordt traditioneel gesitueerd in 1084 toen Sint-Arnoldus bisschop van Soissons was. In 1128 werd een gracht gegraven rond de stad. Het plangebied situeert zich binnen de omgrachte zone. Wellicht rond hetzelfde moment als de aanleg van gracht en omwalling, kreeg Oudenburg haar stadsrechten. Volgens E. Feys en D. Van de Casteele gebeurde dit in 1128 uit handen van Willem Clito of in 1129 door Diederik van de Elzas. Het toekennen van de stadsrechten zal de economische bloei van Oudenburg als belangrijke speler in de lakennijverheid- en handel hebben versterkt. Het (geleidelijk aan) toekennen van stadsrechten had ook zijn impact op het stadsweefsel. Wellicht in de 12de eeuw verschoof het politieke en economische centrum naar de huidige markt. Vanaf wanneer dit precies gebeurde, is niet geweten. Wellicht was dit een stapsgewijs proces in de loop van de 13de eeuw. Wat wel gekend is dankzij het archeologisch onderzoek, is dat vanaf (het begin van) de 12de eeuw de lagere zones rondom het castellum met dikke zandige pakketten werden opgehoogd. Deze ophoging is vooral aanzienlijk ter hoogte van de Hoogstraat (tot 1,50 m). Blijkbaar wilde men de lager gelegen zone die tussen de grote stadsgracht (Stedebeek) en het Steedje lag, ophogen en tot min of meer hetzelfde niveau brengen. Binnen de contouren van het plangebied is deze ophoging duidelijk waar te nemen.

Nadat Oudenburg haar economische en politiek bloei beleefde tijdens de 13de eeuw, was er vanaf het begin van de 14de eeuw een geleidelijke terugval. Toch bleef een kleinschalige productie van laken nog tot en met het midden van de 16de eeuw bestaan). Vanaf de 14de eeuw namen ook de stedelijke allures van Oudenburg af.[5]

Uit het cartografische materiaal kan afgeleid worden dat het plangebied onderdeel vormt van het middeleeuwse stadsweefsel van Oudenburg. Zowel op de Deventerkaart als Sanderuskaart is bebouwing weergegeven ter hoogte van het plangebied. Deze concentreert zich tegen de straatzijde. Op het oudste bronmateriaal is het huidige stratenpatroon reeds duidelijk te herkennen. Deze situatie wijzigt nauwelijks doorheen de jongere kaartbeelden. In welke mate deze historische bebouwing samenvalt met het huidige plangebied is op basis van het kaartmateriaal moeilijk te achterhalen, wel dient tegen de

[5] Inventaris Onroerend Erfgoed

straatzijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van mogelijk meerdere fasen van middeleeuwse bewoning.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).

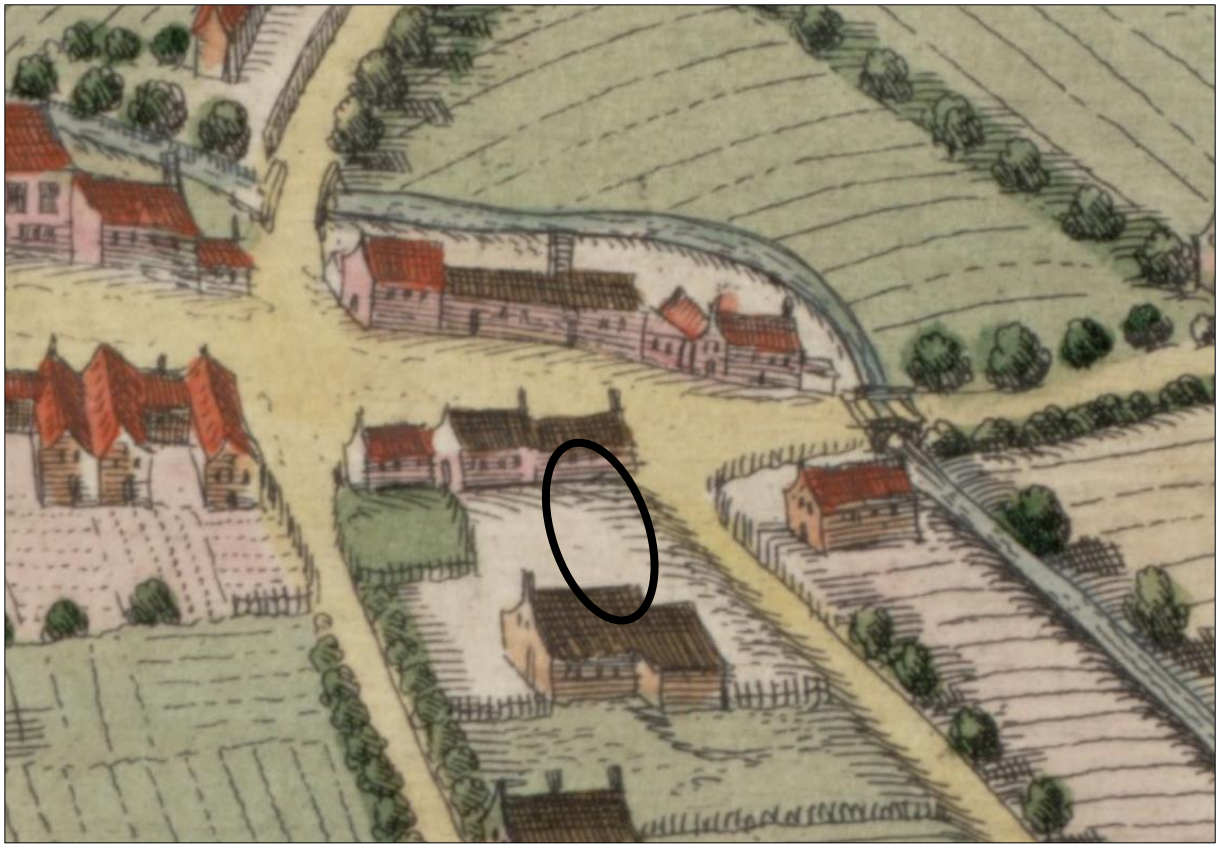

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het plan van Sanderus, ca. 1640 (Bron: Geopunt).

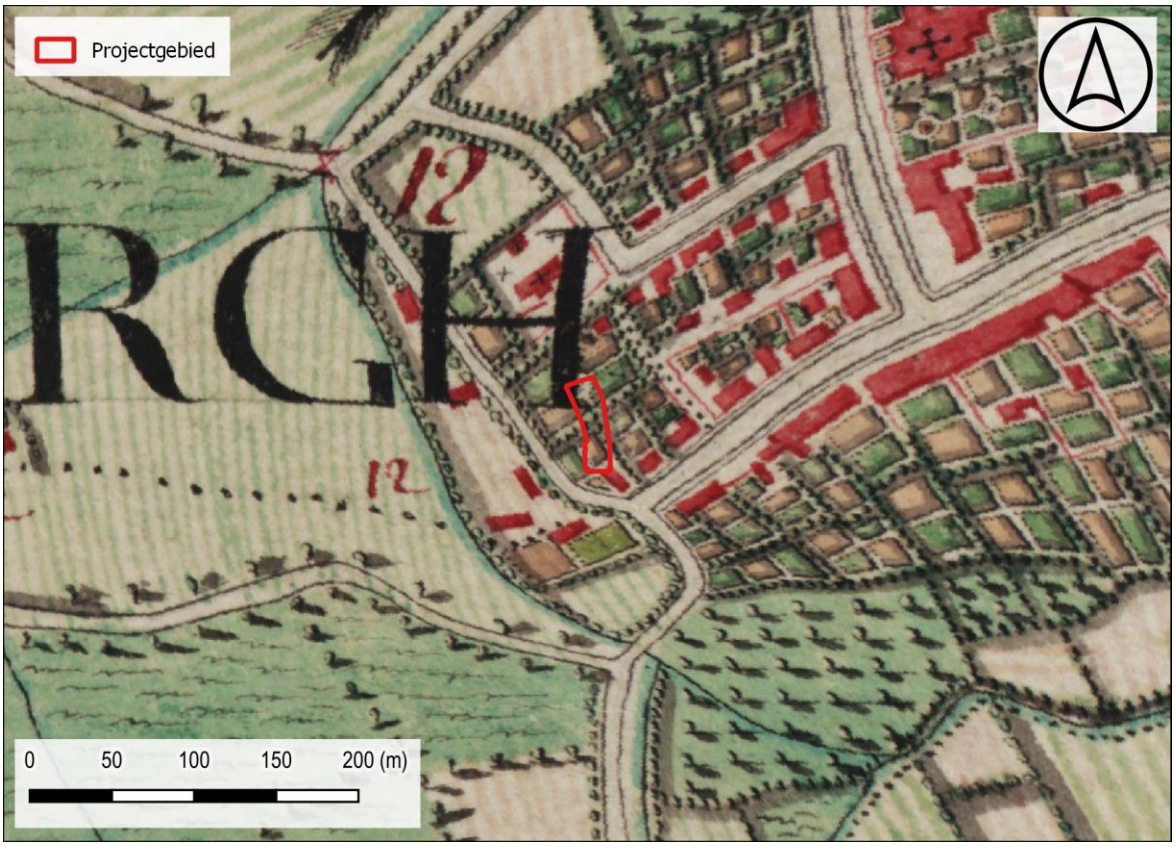

Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

Figuur 15: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)

Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt)

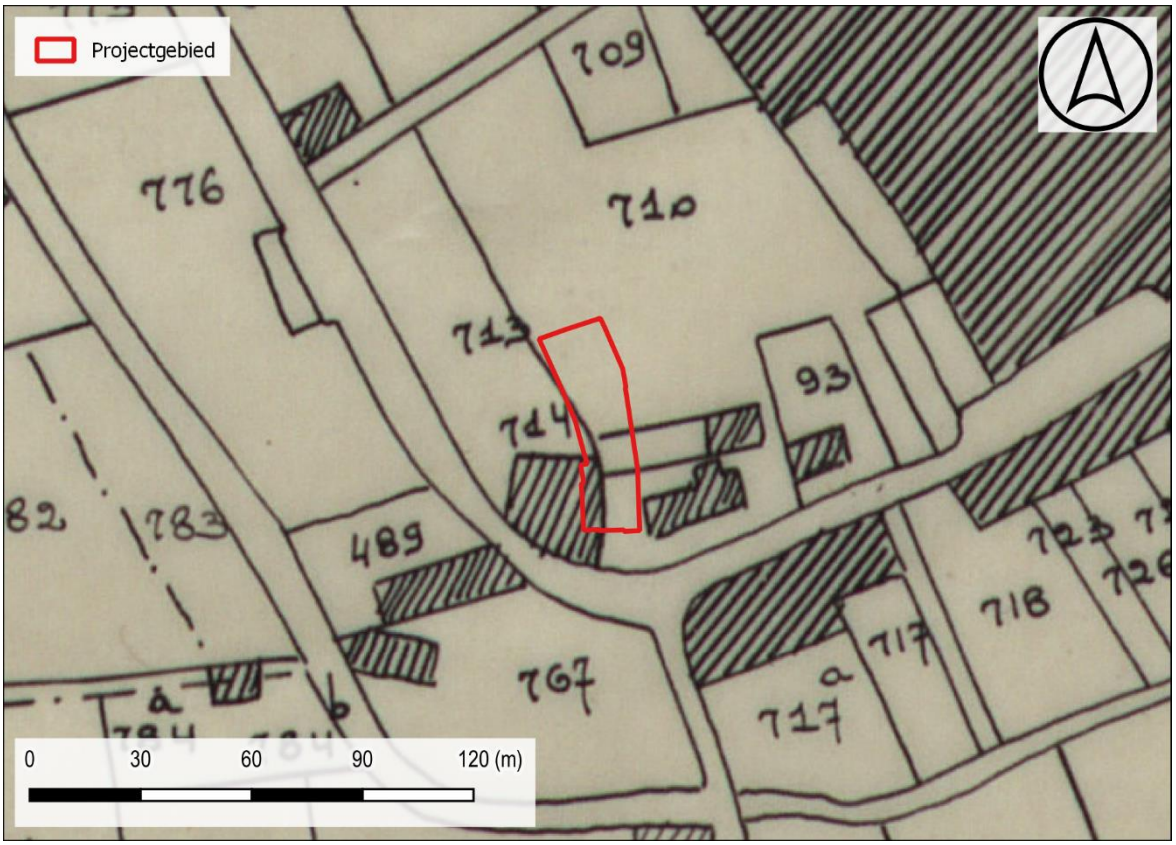

Figuur 17: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt)

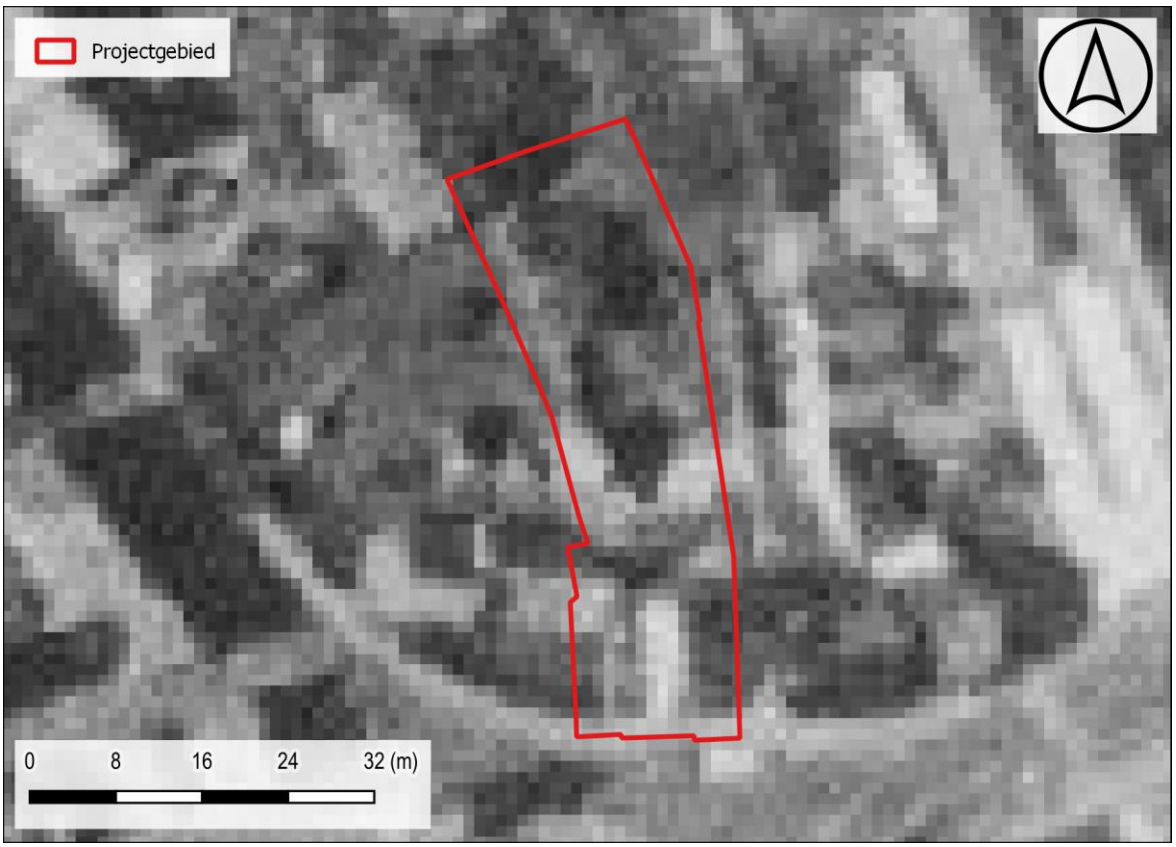

Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)

Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt)

Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt)

Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt)

Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2025 (© geopunt)

1.2.3 Archeologisch kader

In de stadskern van Oudenburg is reeds decennialang archeologisch onderzoek uitgevoerd. Gezien de ligging op de dekzandrug die enerzijds toegang bood naar de Noordzee door bevaarbare kreken en de getijdengeul van Bredene en anderzijds richting het binnenland dankzij de wegen naar Doornik en Brugge ontstond er in de Romeinse periode een belangrijke handelsnederzetting. Archeologische resten wijzen op bewoning vanaf de 2e helft van de 1e eeuw. In de daaropvolgende eeuw werd ter hoogte van de strategisch gelegen dekzandrug de militaire aanwezigheid sterk uitgebouwd. De militaire infrastructuur werd reeds in de jaren '50 deels in kaart gebracht. Deze bestond naar alle waarschijnlijkheid uit 2 houten forten en vervolgens 1 natuurstenen castellum die deel uitmaakten van de Limes Saxoniae ofte Sachsenwall. Deze defensieve linie moest een antwoord bieden op invallen van Germaanse stammen uit het noorden. De zeer visuele locatie van het castellum kan ook gezien worden als een projectie van macht naar ruimere regio.

Op verschillende locaties in de Oudenburgse stadskern zijn resten van dit castellum aangesneden waardoor de afbakening ervan relatief goed gekend is. Op basis van het reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek werd reeds een vrij accurate reconstructietekening gemaakt van de omvang en opbouw van het fort. Hieruit kan afgeleid worden dat het huidige plangebied zich tegen de zuidwestelijke hoek van het fort bevindt en voor het grootste deel samenvalt met het grachtlichaam langs de buitenzijde van het castellum. Tegen de noordoostelijke hoek bestaat de mogelijkheid dat een deel van de hoektoren van het fort wordt aangesneden. Een onderzoek dat uitermate relevant is voor het huidige plangebied is hetgeen dat is uitgevoerd net ten noorden van het plangebied. Dit onderzoek leverde inzicht in een complexere occupatiegeschiedenis tussen de late 2de eeuw en het begin van de 5e eeuw, en resulteerde in een verfijnde fortchronologie van vijf opeenvolgende fortperiodes, met drie 'hout-aarde' forten en twee stenen castella. De fase van het einde van de derde eeuw werd meer dan vermoedelijk door een conflict afgebrand, getuige de aanwezige brandlagen. Het fort lijkt definitief in onbruik geraakt te zijn rond 430 AD. Opmerkelijk is ook een hiaat in het archeologische archief. Dit werd ook vastgesteld bij andere onderzoek in de stad. Er worden nagenoeg geen resten waargenomen die dateren tussen de opgave van het fort en de volle middeleeuwen. Mogelijk werden vroegmiddeleeuwse resten vergraven tijdens de volle middeleeuwen of concentreerde bewoning in deze turbulente periode zich hoofdzakelijk binnen de muren van het castellum. De bewoning buiten de muren kende vermoedelijk vanaf de 12e-13e eeuw een groei. Er is een coupe gezet in de zone precies ten noorden van het projectgebied (coupe 5.1.). Hierbij werd het uitbraakspoor van de muur van het castellum waargenomen. De bovenkant van het uitbraakspoor van de muur werd aangetroffen op een hoogte van ca. +5.66 m TAW. Aan de binnenzijde van de muur zijn aarden wallen van de verschillende kampfases waar te nemen, ook vanaf een diepte van ca. +5.6 m TAW. Aan de buitenzijde van de muur werden de kampgracht vastgesteld vanaf +4.66 tot 3.66 m TAW, alsook Romeinse puinresten van de muur. Boven deze sporen aan de buitenzijde van de muur is een sterk organisch pakket vastgesteld met 15e-eeuws aardewerk tot bijna precies onder het maaiveld.

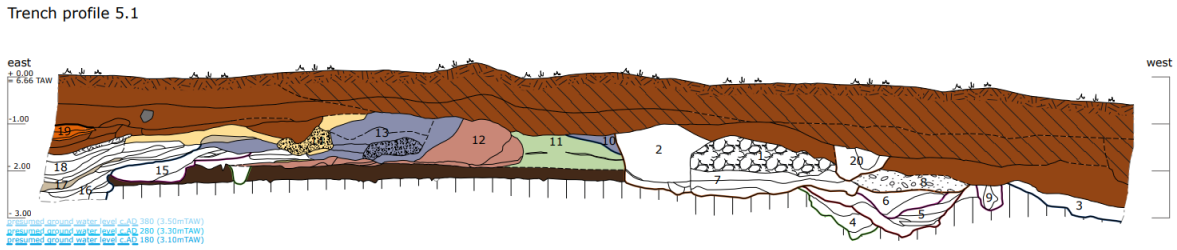

Figuur 23: Coupe 5.1. (Vanhoutte, S. 2023. Volume 3, p. II.)

Figuur 24: Legende bij coupe 5.1..

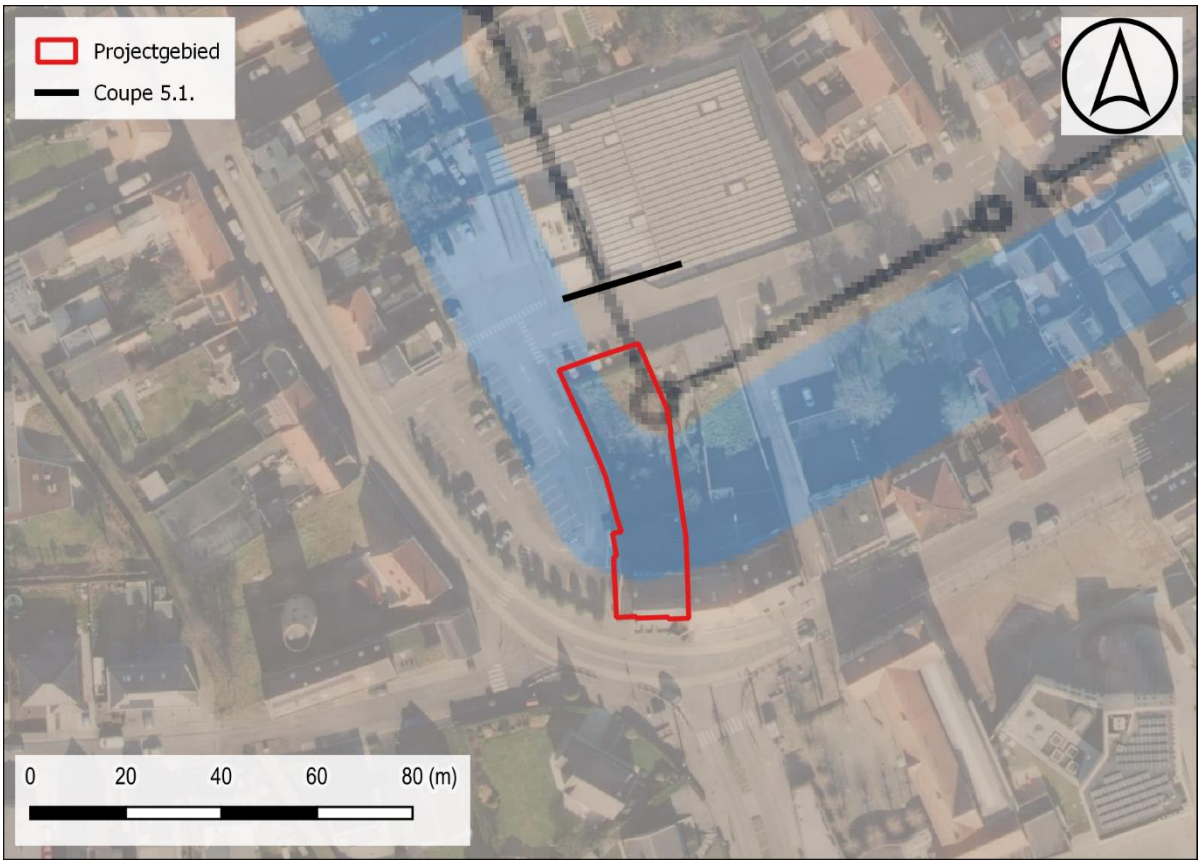

Figuur 25: Locatie coupe weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: Geopunt).

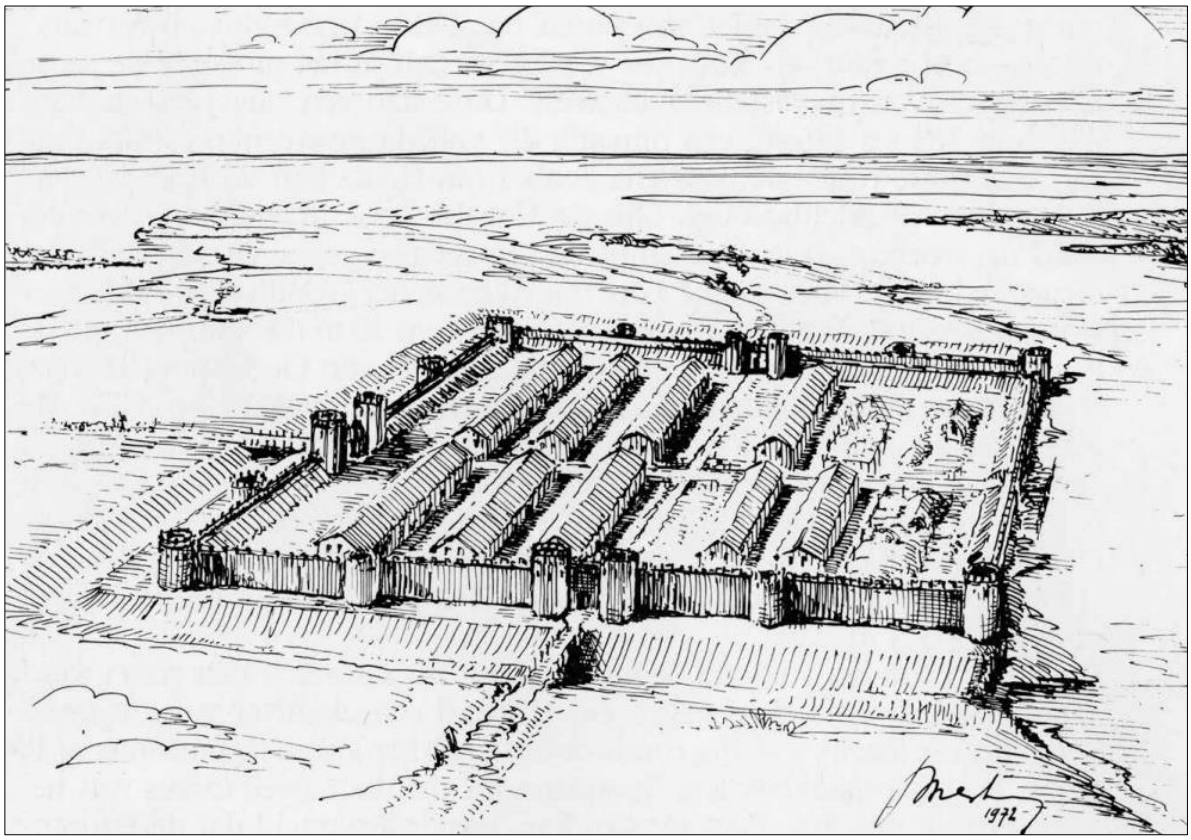

Figuur 26: Reconstructietekening van het fort, J . Mertens, 1972 (uit Vanhoutte, S. 2023, p.12).

Figuur 27: Projectgebied ten aanzien van vermoedelijk locatie Castellum (Vanhoutte, S. 2023. p.41).

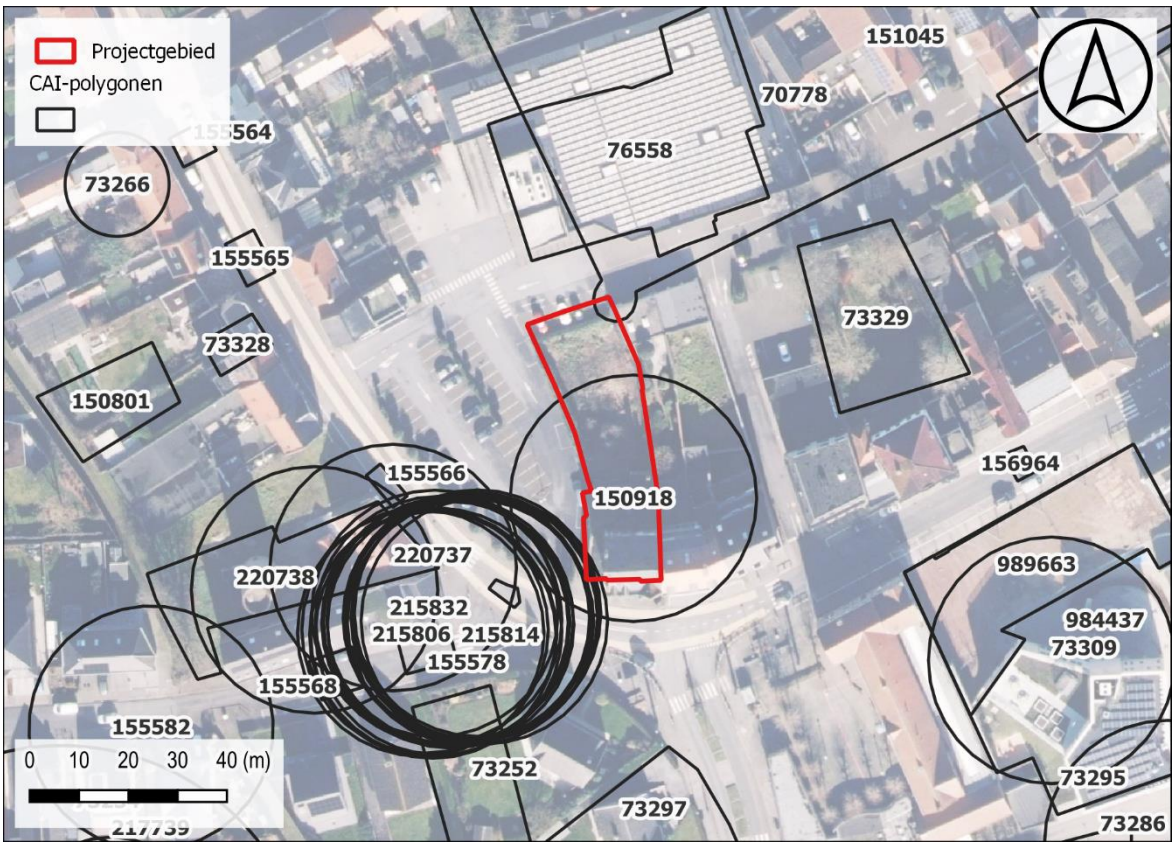

Figuur 28: Situering projectgebied op de meest recente luchtopname met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK

De opdrachtgever plant de verbouwing van een bestaande woning en realisatie van een nieuwbouw met omgevingsaanleg ter hoogte van Weststraat 2 te Oudenburg. Het plangebied is ca. 883 m^2 groot en wordt ingenomen door de bebouwing tegen de straatzijde en een achterliggende tuinzone. Voorafgaand aan de werken wordt het plangebied opgehoogd om het terrein uit te vlakken. Hierbij wordt het terrein vlak gelegd op een hoogte van ca. +7 m TAW. In het noordelijk deel bevindt het huidige maaiveld zich op ca. +5,7 m TAW, het zuidelijke terreindeel heeft een maaiveldhoogte van ca. +6,54 m TAW. Vervolgens wordt de bestaande woning verbouwd, een nieuwbouw gerealiseerd in het noorden van het terrein, een fietsenstalling gebouwd, buffervolumes uitgegraven en nieuwe riolering gestoken. Indien de geplande werken worden afgetoetst aan de nieuwe nulpas kan geconcludeerd worden dat het merendeel van de geplande ingrepen zich in deze ophoging zal bevinden. Enkel de nieuwe putten en de strookfunderingen van de nieuwbouw vormen een potentiële bedreiging voor het bodemarchief.

Oudenburg is gegroeid vanuit een nederzetting op een dekzandrug die als het ware een uitstulping vormt op de grote oost west gerichte dekzandrug tussen Gistel en Verrebroek. Deze hoger gelegen landrug ten midden van het anders vlakke kustlandschap vormde een ideaal ankerpunt voor de exploitatie van de omliggende kustvlakte en een uitermate strategische locatie vanwege de grote zichtbaarheid van de landrug in de ruime omgeving nog voor de inpoldering van de kustvlakte. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profiel weer waarvan de top bestaat uit eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het projectgebied geen informatie weer. Vanwege de ligging binnen het historische stadscentrum van Oudenburg dient rekening gehouden te worden met een complexere verticale stratigrafie.

Uit het cartografische materiaal kan afgeleid worden dat het plangebied onderdeel vormt van het middeleeuwse stadsweefsel van Oudenburg. Zowel op de Deventerkaart als Sanderuskaart is bebouwing weergegeven ter hoogte van het plangebied. Deze concentreert zich tegen de straatzijde. Op het oudste bronmateriaal is het huidige stratenpatroon reeds duidelijk te herkennen. Deze situatie wijzigt nauwelijks doorheen de jongere kaartbeelden. In welke mate deze historische bebouwing samenvalt met het huidige plangebied is op basis van het kaartmateriaal moeilijk te achterhalen, wel dient tegen de straatzijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van mogelijk meerdere fasen van middeleeuwse bewoning.

In de stadskern van Oudenburg is reeds decennialang archeologisch onderzoek uitgevoerd. Gezien de ligging op de dekzandrug die enerzijds toegang bood naar de Noordzee door bevaarbare kreken en de getijdengeul van Bredene en anderzijds richting het binnenland dankzij de wegen naar Doornik en Brugge ontstond er in de Romeinse periode een belangrijke handelsnederzetting. Archeologische resten wijzen op bewoning vanaf de 2e helft van de 1e eeuw. In de daaropvolgende eeuw werd ter hoogte van de strategisch gelegen dekzandrug de militaire aanwezigheid sterk uitgebouwd. De militaire infrastructuur werd reeds in de jaren ’50 deels in kaart gebracht. Deze bestond naar alle waarschijnlijkheid uit 2 houten forten en vervolgens 1 natuurstenen castellum die deel uitmaakten van de Limes Saxoniae ofte Sachsenwall. Deze defensieve linie moest een antwoord bieden op invallen van Germaanse stammen uit het noorden. De zeer visuele locatie van het castellum kan ook gezien worden als een projectie van macht naar ruimere regio.

Op verschillende locaties in de Oudenburgse stadskern zijn resten van dit castellum aangesneden waardoor de afbakening ervan relatief goed gekend is. Op basis van het reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek werd reeds een vrij accurate reconstructietekening gemaakt van de omvang en opbouw van het fort. Hieruit kan afgeleid worden dat het huidige plangebied zich tegen de zuidwestelijke hoek van het fort bevindt en voor het grootste deel samenvalt met het grachtlichaam langs de buitenzijde van het castellum. Tegen de noordoostelijke hoek bestaat de mogelijkheid dat een deel van de hoektoren van het fort wordt aangesneden. Een onderzoek dat uitermate relevant is voor het huidige plangebied is hetgeen dat is uitgevoerd net ten noorden van het plangebied. Dit onderzoek leverde inzicht in een complexere occupatiegeschiedenis tussen de late 2de eeuw en het begin van de 5e eeuw, en resulteerde in een verfijnde fortchronologie van vijf opeenvolgende fortperiodes, met drie 'hout-aarde' forten en twee stenen castella. De fase van het einde van de derde eeuw werd meer dan vermoedelijk door een conflict afgebrand, getuige de aanwezige brandlagen. Het fort lijkt definitief in onbruik geraakt te zijn rond 430 AD. Opmerkelijk is ook een hiaat in het archeologische archief. Dit werd ook vastgesteld bij andere onderzoek in de stad. Er worden nagenoeg geen resten waargenomen die dateren tussen de opgave van het fort en de volle middeleeuwen. Mogelijk werden vroegmiddeleeuwse resten vergraven tijdens de volle middeleeuwen of concentreerde bewoning in deze turbulente periode zich hoofdzakelijk binnen de muren van het castellum. De bewoning buiten de muren kende vermoedelijk vanaf de 12e-13e eeuw een groei. Er is een coupe gezet in de zone precies ten noorden van het projectgebied (coupe 5.1.). Hierbij werd het uitbraakspoor van de muur van het castellum waargenomen. De bovenkant van het uitbraakspoor van de muur werd aangetroffen op een hoogte van ca. +5.66 m TAW. Aan de binnenzijde van de muur zijn aarden wallen van de verschillende kampfases waar te nemen, ook vanaf een diepte van ca. +5.6 m TAW. Aan de buitenzijde van de muur werden de kampgracht vastgesteld vanaf +4.66 tot 3.66 m TAW, alsook Romeinse puinresten van de muur. Boven deze sporen aan de buitenzijde van de muur is een sterk organisch pakket vastgesteld met 15e-eeuws aardewerk tot bijna precies onder het maaiveld.

Uit de beschikbare informatie kan afgeleid worden dat er ter hoogte van het plangebied rekening moet gehouden worden met de mogelijke aanwezigheid van de gracht omheen het castellum en mogelijk restanten van de stenen muur of toren binnen deze walgracht. Daarboven kunnen mogelijk nog middeleeuwse of jongere resten verwacht worden. Indien echter de ontgravingsdieptes van de geplande werken afgetoetst worden aan de nieuwe maaiveldhoogte dient geconcludeerd te worden dat enkel het steken van de nieuwe putten en mogelijk de strookfunderingen van de nieuwbouw het bodemarchief bedreigen. Daarom wordt voorgesteld om ter hoogte van deze ingrepen een korte haakse sleuf te zetten op het veronderstelde verloop van de gracht en mogelijke locatie van de muur. Daarnaast vormen de geplande ingrepen een unieke kans om de reconstructie van het verloop van de kampgracht te verfijnen. Daarom wordt voorgesteld om door middel van een raai boringen met zuidwest-noordoost oriëntatie doorheen het plangebied te zetten tot op de moederbodem.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Vanhoutte, S. 2023. Change and continuity at the Roman coastal fort at Oudenburg from the late 2nd until the early 5th century AD (VOL 1-3), Onroerend Erfgoed.

KAARTMATERIAAL

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778]

Atlas der Buurtwegen d.d. 1842

Topografische kaart van Vandermaelen d.d. 1846 – 1854

Popp-kaart d.d. 1842-1879

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

https://dov.vlaanderen.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

https://cartesius.be

https://loket.onroerenderfgoed.be

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)..... 4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt) 4
Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt) 6
Figuur 4: Synthese geplande werken weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: Geopunt). 8
Figuur 5: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt). 10
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt) 10
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt) 11
Figuur 8: Hoogteverloop, N-Z. 11
Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt) 12
Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart, 1: 50 000 (© DOV). 12
Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van Belgïe (© geopunt). 13
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR). 16
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het plan van Sanderus, ca. 1640 (Bron: Geopunt). 17
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt) 17
Figuur 15: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt) 18
Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt) ...18
Figuur 17: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt) 19
Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt) 19
Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt) 20
Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt) 20
Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt) 21
Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2025 (© geopunt) 21
Figuur 23: Coupe 5.1. (Vanhoutte, S. 2023. Volume 3, p. II.) 23
Figuur 24: Legende bij coupe 5.1.. 23
Figuur 25: Locatie coupe weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: Geopunt). 24
Figuur 26: Reconstructietekening van het fort, J . Mertens, 1972 (uit Vanhoutte, S. 2023, p.12). 24
Figuur 27: Projectgebied ten aanzien van vermoedelijk locatie Castellum (Vanhoutte, S. 2023. p.41). 25
Figuur 28: Situering projectgebied op de meest recente luchtopname met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt). 25

BOORLIJST

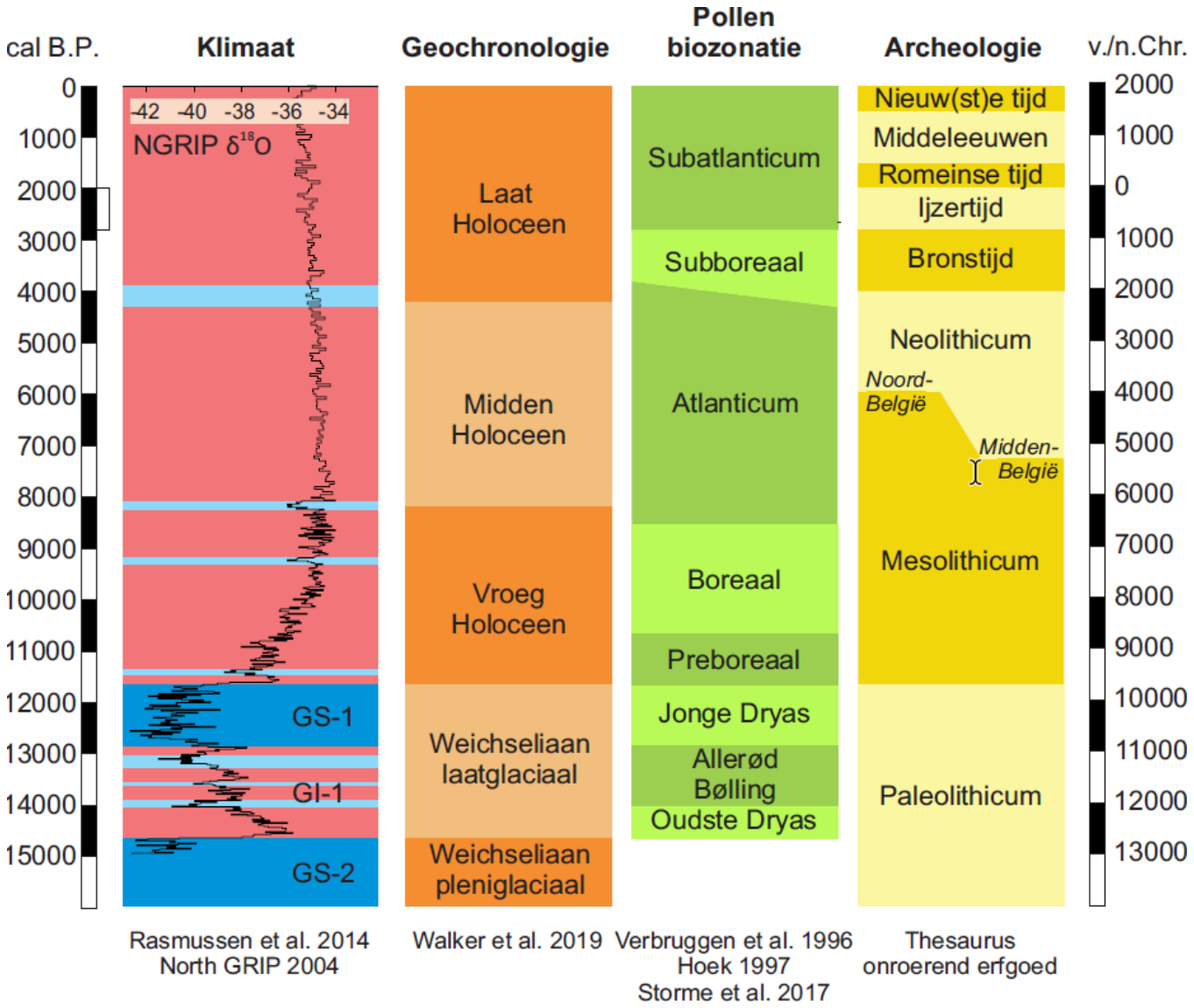
cal B.P.
Klimaat
Geochronologie
Pollen biozonatie
Archeologie
v./n.Chr.
0
1000
2000
3000
4000
5000
6000
7000
8000
9000
10000
11000
12000
13000
14000
15000
-42 -40 -38 -36 -34
NGRIP δ18O
GS-1
GI-1
GS-2
Laat Holoceen
Midden Holoceen
Vroeg Holoceen
Weichseliaan laatglaciaal
Weichseliaan pleniglaciaal
Subatlanticum
Subboreaal
Atlanticum
Boreaal
Preboreaal
Jonge Dryas
Allerød
Bølling
Oudste Dryas
Nieuw(st)e tijd
Middeleeuwen
Romeinse tijd
Ijzertijd
Bronstijd
Neolithicum
Noord-België
Midden-België
Mesolithicum
Paleolithicum
2000
1000
0
1000
2000
3000
4000
5000
6000
7000
8000
9000
10000
11000
12000
13000
Rasmussen et al. 2014
North GRIP 2004
Walker et al. 2019
Verbruggen et al. 1996
Hoek 1997
Storme et al. 2017
Thesaurus onroerend erfgoed